

CZU: 37.018.262

EDUCAȚIA PĂRINȚILOR: STRATEGII DE ARMONIZARE A RELAȚIILOR FAMILIE-PREADOLESCENȚI PRIN INTERMEDIUL CONSILIERII EDUCAȚIONALE

Olga RĂILEANU

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

În articol accentul se pune pe importanța educației părinților, fiind abordate strategiile de armonizare a relațiilor dintre ei și preadolescenți prin intermediul consilierii educaționale. Sunt analizate și fundamentate reperele teoretice ale acțiunilor și strategiilor practice de optimizare și armonizare a relațiilor părinți-preadolescenți și de implementare-promovare a acestora la nivelul educației familiei, consilierii adulților și copiilor în baza dificultăților stabilite din perspectiva părinților și preadolescenților.

Cuvinte-cheie: *consiliere educațională, părinți, preadolescenți, dificultăți, armonizarea relațiilor, strategii de consiliere, educația părinților.*

EDUCATION OF PARENTS: HARMONIZATION STRATEGIES OF FAMILY-PREADOLESCENT RELATIONS THROUGH INTERMEDIATE EDUCATIONAL CONSULTING

The article describes the importance of parenting education, strategies for harmonizing family-preadolescent relationships through educational counseling. We analyze and substantiate the theoretical milestones of practical actions and strategies for optimizing and harmonizing parent-preadolescent relationships and their implementation and promotion at the level of family education, counseling of adults and children on the basis of the difficulties established from the perspective of parents and preadolescents.

Keywords: *educational counseling, parents, pre-adolescents, difficulties, relationship harmonization, counseling strategies, parent education.*

Introducere

Una dintre preocupările și orientările dominante ale familiei de azi reprezintă necesitatea de a găsi pârghii și mijloace eficiente de rezolvare a problemelor sesizate de către familie în exercitarea funcției educative. Cercetătorii din domeniul științelor educației [1-7] susțin ideea unei tendințe pozitive de formare-consolidare, la tot mai mulți părinți, a unor deprinderi și competențe parentale, precum și formarea unei atitudini constructive cu privire la problemele educative, ceea ce ar asigura o educație de calitate a copiilor și ar menține și dezvolta o comunicare eficientă între preadolescenți și părinți.

Preocuparea noastră în această direcție de cercetare vizează stabilirea și fortificarea posibilităților de susținere a familiei pentru a-și exercita cu succes funcția educativă. Aceasta se poate realiza atât prin serviciile de consiliere educațională în cadrul școlar, cât și prin cele de informare și educație a părinților în cadrul comunitar, prin intermediul centrelor de consiliere a familiei a căror intervenție sprijină direct realizarea optimă a procesului educativ familial [8].

În societatea noastră, aceste tipuri de activități s-au instituționalizat și s-au profesionalizat, devenind o funcție și o obligație a cadrelor didactice, mai cu seamă a diriginților, managerilor școlari, psihologilor, a specialiștilor din centrele de plasament al copiilor și în cele de consiliere a familiei în dificultate. În condițiile actuale, caracterizate de mobilitatea excesivă a adulților, dezintegrarea temporară și/sau definitivă a familiilor (din cauza muncii peste hotarele țării), situația economică precară, se impune ca necesară căutarea unor răspunsuri concrete cu privire la valorificarea eficientă a funcției educative a familiei, precum și a macrostructurilor, a actorilor sociali ce se pot implica în optimizarea mecanismului de funcționare a acesteia.

Aspectul sporirii eficienței relațiilor preadolescenți-părinți devine unul dificil și important din cauza particularităților de vârstă, a manifestării crizei respective. Pentru a redresa situația dată, este necesară o muncă perseverentă de cercetare, în scopul fundamentării teoretice a acțiunilor și strategiilor practice de optimizare și armonizare a relațiilor preadolescenți-părinți și de implementare-promovare a acestora la nivelul educației familiei, consilierii adulților și copiilor.

În acest context urmează să precizăm impactul consilierii educaționale și să identificăm definiția acesteia și strategiile de armonizare a relațiilor părinți-preadolescenți.

În accepțiunea psihologului C.H. Patterson, consilierea reprezintă un proces care implică o relație interpersonală între consilier și unul sau mai mulți clienți cu care el folosește metode pedagogice și psihologice bazate pe cunoașterea și valorificarea sistematică a personalității umane, în încercarea de a îmbunătăți „sănătatea mintală” și condițiile de viață ale acestora [9].

Cercetătorii din domeniul consilierii și psihoterapiei, A.Gherguț [10] și I.Holdevici [11, p.134], menționează că consilierea reprezintă un proces psihologic prin care un profesionist ajută o persoană, relativ normală, să exploreze, să înțeleagă și să accepte o conduită, astfel încât să poată face viitoare alegeri comportamentale, inclusiv este un proces de acordare a asistenței persoanelor normale care doresc să-și atingă obiectivele și să funcționeze mai eficient.

Pentru a clarifica esența consilierii și a nu permite substituirea conceptului vizat cu cel de psihoterapie, urmează să delimităm specificul acestora prin a aborda relația dintre psihoterapie și consiliere și a evidenția asemănările și deosebirile.

În acest sens, vom apela la definiția psihoterapiei dată de G.Ionescu [12, p.24], care are un caracter descriptiv-comprehensiv. Cercetătorul român definește psihoterapia ca pe o formă de tratament psihologic structurată în tehnici și metode, aplicată în mod deliberat, în grup sau individualizat, de către un terapeut specializat, omului sănătos aflat în dificultate, căruia îi oferă confort moral și o mai bună sănătate, pe care îl ajută spre o mai bună integrare. La fel, psihoterapia este destinată celui cu dificultăți de relaționare; celui suferind somatic, pe care îl conduce spre alinare sau celui alinat, căruia îi dezvoltă capacitatea de orientare în viață și de resocializare.

După cum se poate observa, consilierea are un caracter preponderent psihopedagogic/educațional și de cele mai multe ori ea asistă oamenii în găsirea soluției la o anumită problemă sau asigură control și suport în situațiile de criză.

Întrucât consilierea adultului presupune realizarea unor schimbări conștiente în sfera cognitiv-comportamentală, precum și în cea atitudinală a acestora, prin antrenarea lor în activități educațional-formative, care vor asigura achiziționarea noilor cunoștințe și consolidarea competențelor parentale de a face față problemelor vieții, pentru a dobândi abilități necesare de îngrijire, educație, relaționare cu copiii și membrii adulți în viața familială și personală, aceasta necesită o axare pe autodezvoltare, autoperfecționare și prevenție. Când privește consilierea preadolescentului, acesta poate fi orientat și ajutat nu doar în direcția optimizării comunicării interpersonale, a conduitei, ci și în direcția sporirii însușitei, fiind ghidat în desfășurarea cu succes a carierei școlare.

Prin urmare, analiza definițiilor expuse permite să observăm că în procesul de consiliere se urmărește declanșarea unor schimbări în cognițiile, atitudinea și comportamentul adulților, dar și în cel al copiilor. Valoarea și eficiența strategiilor folosite de către specialist în acest scop depind atât de intențiile persoanelor ce necesită suport, cât și de pregătirea, orientarea teoretică și praxiologică a consilierului. Indiferent de natura problemelor percepute de beneficiar, strategiile adoptate de consilier nu trebuie să se refere doar la sfaturi și recomandări, ci trebuie să ofere sprijin persoanei consiliate, pentru ca ea să se adapteze mai eficient la realitatea în care trăiește și să depună efort pentru a se cunoaște mai bine și a se autoeduca/autoperfecționa permanent.

Pentru a armoniza relațiile familiale cu preadolescenții am stabilit dificultățile cu care aceștia se confruntă. Se știe că oamenii sunt ființe sociale care trăiesc și se dezvoltă prin relații de comunicare și interacțiune cu alții. Perioada preadolescenței este cea mai importantă din acest punct de vedere, deoarece formarea și dezvoltarea identității personale a preadolescentului depinde de educație, dar și de cadrul relațional al acestuia. În acest context una dintre ipotezele de cercetare a fost formulată astfel: investigarea și cunoașterea cadrului familial relațional al preadolescenților și părinților va conduce la determinarea și înțelegerea factorilor generatori de *succese* și *dificultăți* care condiționează formarea atitudinilor specifice ale acestora și influențează climatul familiei.

Este evident și cunoscut faptul că dificultățile pe care le întâmpină familia cu preadolescenți afectează capacitatea preadolescenților și a adulților de a gândi și acționa eficient.

Așadar, scopul nostru este să determinăm și să prezentăm *dificultățile* ce pot să apară în cadrul comunicării familiale și relaționării preadolescenți-părinți, pentru a lucra în direcția armonizării acestora. În baza observărilor efectuate, a conversațiilor cu adulții și preadolescenții și a studierii rezultatelor sondajelor de opinie

realizate în cadrul trainingurilor și intervențiilor online pe Platforma educațională www.parinti-preadolescenti.info.md am identificat și descris dificultățile de comunicare și relaționare interpersonală în cadrul familiei cu preadolescenți [13].

În continuare vom analiza specificul acestor dificultăți ținând cont de vârsta copiilor – 10-12 ani și 13-14 ani, de problemele specifice preadolescenței mici și preadolescenței mari, inclusiv de mediul de rezidență (urban și rural). În acest context, am mai explorat și analizat detaliile furnizate de *Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru copii/Telefonul copilului*, gestionat de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei din Republica Moldova și, desigur, observațiile realizate în cadrul Centrului universitar de *Consiliere pentru autoeficiență și consiliere a familiei* (UPSC „Ion Creangă”). Materialele și informația selectată ne-a permis să efectuăm o analiză pertinentă a dificultăților și să le delimităm în cele percepute de preadolescenți și cele percepute de părinți (Tab.1 și 2).

Tabelul 1

Dificultăți în relațiile familiale percepute de preadolescenți

Nr.	Problemele/dificultățile percepute de preadolescenți
1.	Dificultăți în cadrul procesului de învățământ. Performanță redusă, pierderea interesului pentru învățare.
2.	Dificultăți de comunicare cu adulții și semenii.
3.	Dificultăți de relaționare cu părinții.
4.	Lupta pentru autonomie/tendința de autoafirmare.
5.	Încălcarea regimului zilei, întoarcerea târziu acasă.
6.	Dificultăți de integrare în grupul de referință.
7.	Deprinderi nocive (consumul de alimente nesănătoase, băuturi alcoolice, tutun și droguri etc.).
8.	Dificultăți de orientare în cariera școlară.
9.	Dificultăți de respectare a modului sănătos de viață.
10.	Dificultăți de clarificare a propriului sistem axiologic (valorile).
11.	Lipsa de lungă durată de acasă a părinților.
12.	Dificultăți în consumarea eficientă a timpului liber.
13.	Dificultăți de relaționare cu cadrele didactice.
14.	Dificultăți în comunicarea și relaționarea cu colegii de clasă.
15.	Dificultăți de acceptare a sinelui (Eu-l fizic/corporal; Eu-l moral; Eu-l social).
16.	Adulții încalcă drepturile copilului.
17.	Interdicții permanente.
18.	Manifestarea agresivității, acțiuni abuzive.
19.	Nu este iubit și acceptat de părinți.
20.	Se simte ignorat și neglijat în familie.

Tabelul 2

Dificultățile în cadrul relațiilor familiale percepute de părinți cu preadolescenți

Nr.	Problemele/dificultățile percepute de părinți
1.	Cunoașterea insuficientă a particularităților de vârstă și de personalitate a preadolescenților.
2.	Dificultăți de comunicare și relaționare cu preadolescenții.
3.	Dificultăți de adaptare a stilurilor parentale în funcție de oportunitățile și nevoile preadolescenților.
4.	Dificultăți generate de îmbolnăvirea copilului/preadolescentului.
5.	Probleme de menținere a armoniei familiale din cauza preadolescentului.
6.	Stima de sine scăzută a copiilor (demnitatea).
7.	Asimetria intereselor preadolescenți-părinți.
8.	Incompetența parentală/educației și a formării; insuficiența cunoștințelor despre educația preadolescenților.
9.	Dependența de mediul virtual și de televizor.

10.	Instabilitatea emoțională a preadolescenților.
11.	Conflictele familiale frecvente din cauza negativismului și încăpăținării copilului.
12.	Dificultăți de orientare în cariera școlară și orientarea vocațională a preadolescenților.
13.	Dificultăți de cultivare a modului sănătos de viață.
14.	Conflicte din cauza orientărilor valorice distorsionate.
15.	Dificultăți de colaborare cu instituția de învățământ (cadrele didactice, managerii școlari etc.).
16.	Dificultăți din cauza dorinței de autonomie prea mare.
17.	Comportament agresiv, brutal manifestat de preadolescenți.
18.	Înclinații spre comportamente nocive (fumat, consum de alcool etc.).

Observațiile noastre și cercetările realizate de Д.Райгородский [14], С.Сіофу [15], D.Beșleagă [16], E.Vrăsmaș [17], И.Л. Баркаева [18] etc. demonstrează faptul că părinții și preadolescenții au puncte de vedere aproape similare în ceea ce privește cauzele care provoacă dificultăți de comunicare și relaționare în cadrul familial. Este important să menționăm că, în pofida acestor similitudini, totuși unele viziuni și scopuri urmărite de părinți și de copii diferă.

Scopul părinților este de a controla excesiv comportamentele copiilor, de a-i impune să învețe, să se implice activ în muncile casnice, de a-i scoate din compania grupurilor de referință, indiferent de faptul ce comportamente manifestă preadolescentul.

Pe când *scopul preadolescenților* este de a fi lăsați în pace de către părinți, pretind respectarea personalității și a demnității lor, solicită încredere și vor să fie independenți. În caz contrar, se opun cu vehemență și protestează când sunt verificați permanent, pretinzând la o mai mare autonomie și libertate.

Analizând aceste dificultăți, observăm că cauzele apariției conflictelor dintre preadolescenți și părinți sunt cu precădere de ordin educativ (dificultăți de educație a preadolescenților), având ca factori determinanți incompetența parentală, lipsa încrederii în eficiența sistemului educațional, în importanța instruirii în viața copilului. Conversațiile cu preadolescenții și părinții arată că pierderea interesului pentru învățatură este influențată și de mediul cultural deficitar din familie. Părinții de la sate nu au timp și posibilitate să acorde sprijin copilului în pregătirea temelor, din contra, îi sustrag și îi implică în variate munci. Evident că unele viziuni expuse de părinți au confirmat ideea promovată de E.Vrăsmaș, potrivit căreia sărăcia, dominantă mai cu seamă la sate, lipsa modelelor parentale pozitive, fenomenul poluării valorilor îi fac pe copii și părinți să nu mai considere școala ca fiind o pârghie valoroasă a succesului în viață [19]. Cu siguranță, aceste probleme necesită intervenții imediate din partea statului, dar și a managerilor școlari, a pedagogilor, psihologilor, diriginților și consilierului educațional.

Cauzele ce provoacă conflicte interpersonale familiale au o dinamică care demonstrează că unele dificultăți se complică concomitent cu maturizarea copilului, altele dispar sau se diminuează.

În continuare propunem un ansamblu de strategii de consiliere a părinților și a preadolescenților.

Strategiile de consiliere educațională a preadolescenților și a părinților reprezintă o modalitate de abordare a ajutorului acordat familiei în scopul dezvoltării eficienței membrilor acesteia, identificării, remedierii, prevenirii și soluționării situațiilor dificile, a problemelor cu care se confruntă familia în relaționarea cu copiii și în educația lor.

Consilierul trebuie să posede nu doar teoria, ci și tehnologia procesului de consiliere educațională, adică un ansamblu de strategii de lucru prin care să-i ajute pe preadolescenți și părinții acestora să-și atingă scopurile propuse. Strategiile elucidate pot fi puse în acțiune de către consilier. Astfel, ele devin moduri de operare sau planuri de acțiune, care, îmbinând eficient variate metode, procedee și tehnici, sunt destinate obținerii unor rezultate concrete. În acest context, ținem să precizăm că *strategia* reprezintă un demers teoretico-aplicativ, care orientează consilierul în direcția valorificării modalității de lucru cu beneficiarii prin realizarea corelației necesare a formelor, metodelor, procedeelelor, tehnicilor și a mijloacelor aplicate. *Forma* reprezintă modalitatea de a organiza activitatea de consiliere; *metoda* este calea concretă de atingere a scopului; *procedeul* este un detaliu/operație a acesteia, iar *tehnicile* includ un ansamblu de procedee [20].

Cu certitudine, lista strategiilor care scot în evidență metodele dominante aplicate în consilierea educațională poate fi completată. În continuare vom prezenta un șir de strategii de consiliere educațională a preadolescenților și a părinților, care ne vor ajuta să evidențiem problemele și dificultățile acestora. Strategiile care urmează a fi nominalizate pot fi aplicate cu succes în practica educațională de către consilieri, psihologi, cadrele didactice. Acestea pun accentul pe problemă, adică pe dificultatea la care vom lucra și metoda de bază:

- Strategii de rezolvare a conflictelor interioare;
- Strategii de rezolvare a conflictelor interpersonale;
- Strategii de dezvoltare a stimei de sine;
- Strategii de consiliere pentru comunicarea asertivă;
- Strategii de schimbare a comportamentelor indezirabile/nedorite;
- Strategii de identificare și schimbare a atitudinilor negative;
- Strategii de optimizare a actualizării de sine;
- Strategii de orientare școlară și profesională;
- Strategii de formare a deprinderilor pozitive de viață (modului sănătos de viață);
- Strategii de centrare pe autoeducație;
- Strategii de sprijinire a familiei în luarea unor decizii de comun acord cu preadolescentul;
- Strategii de asigurare a parteneriatului eficient familie-consilier sau familie-școală etc.;
- Strategii de asigurare a prevenției în urmarea modului sănătos de viață;
- Strategii educative de sporire a capacității de învățare a preadolescenților;
- Strategii de dezvoltare a autoeficienței personale.

Prin urmare, consilierul trebuie să opteze pentru cea mai adecvată strategie în funcție de cazul concret, problema apărută și percepută de individ. De menționat că activitățile de consiliere trebuie realizate în așa fel încât beneficiarii să înțeleagă **momentul-cheie**: *consilierul ajută, orientează, ghidează beneficiarul, iar efortul depus de el trebuie să fie sistematic și conștient*. Plecând de la aceste realități, afirmăm că educația și consilierea copiilor de vârstă preadolescentă include și inițierea-educația și susținerea adulților în formarea de abilități și competențe parentale.

Calitatea procesului de consiliere a preadolescenților și a părinților depinde de specificul problemei identificate, de obiectivele proiectate, de tipul familiei și al relațiilor familiale. Toate acestea urmează a fi abordate prin prisma unei pregătiri profesionale optime, valorificate de un consilier competent ce posedă experiență și are dorința de a ajuta beneficiarii.

Rezultatul activităților de consiliere parentală îl constituie dobândirea de către părinți a unor competențe, deprinderi, modalități procedurale necesare în educația copiilor, în luarea unor decizii optime în situațiile dificile din cadrul familiei (de depășire a acestora); armonizarea relațiilor cu copiii. Această redimensionare a conduitei parentale constituie o învățare, care poate fi realizată prin intervenția și sprijinul, ajutorul și îndrumarea consilierului educațional, ce se realizează pe tot parcursul vieții. După cum știm, *învățarea este permanentă* și astăzi fiecare din noi învață pe parcursul întregii vieți – atât din experiența proprie, experiența altora, cât și în baza consilierii educaționale, organizate în instituțiile de învățământ.

Învățarea poate fi spontană, neintenționată, în contexte nonformale și informale, ce se realizează în afara instituțiilor cu destinație educațională specială, sub variate forme (*sfaturi oferite de colegi, rude, prieteni, membri ai familiei*) și, desigur, intenționată, desfășurată într-un mod organizat și dirijat, ce include un ansamblu de influențe și acțiuni cu scop formativ și corecțional de tipul influențelor și acțiunilor realizate în cadrul parteneriatelor educaționale, al consilierii speciale inițiate în *școli, licee, centre specializate destinate consilierii părinților etc.*

Prin urmare, consilierea educațională parentală ajută părinții să adopte un model/stil de viață sănătos și demn, care le-ar oferi un echilibru psihoemoțional optim, confort psihologic și moral și le-ar consolida capacitatea de a rezolva multiple și diverse probleme familiale, inclusiv cele ce apar în educația preadolescenților.

Calitatea și eficiența acțiunilor de consiliere sunt în strânsă legătură și depind de particularitățile psihoindividuale, psihosociale, de cultura adulților, relațiile familiale ale părinților. Succesul lor este determinat de modul în care fiecare din ei transformă influențele educaționale de consiliere în achiziții proprii, care tind să orienteze personalitatea părinților în direcția formării și dezvoltării personalității întregre a propriilor copii. Consilierea acordată presupune asimilarea și interiorizarea acțiunilor valorificate de consilierul educațional, în vederea orientării și formării-dezvoltării personalității părinților; pentru a-i învăța să se comporte eficient în diversitatea situațiilor familiale și în cele de criză a copiilor/ preadolescenților.

Concluzii

În acest context, este necesară abordarea unei strategii de consiliere parentală, de remediere și prevenție a discordanțelor și incertitudinilor familiale, dar și de dezvoltare personală. În esență, strategiile de consiliere educațională a părinților, ca și cele folosite în consilierea educațională a preadolescentului, presupun o

abordare sistemică și integrativă ce are scopuri bine determinate, un conținut care poate fi structurat eclectic în funcție de necesitățile beneficiarilor.

Referințe:

1. BEȘLEAGA, D. Dificultățile relațiilor interpersonale în vârsta preadolescentă. În: *Psihologie Pedagogie Specială Asistență Socială*, 2009, nr.2(15), p.72-76.
2. BONCHIȘ, E. *Familia și rolul ei în educarea copilului*. Iași: Polirom, 2011. 424 p.
3. CALARAȘ, C. *Formarea culturii relațiilor intergeneraționale. Pedagogia și sociologia educației familiale*. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2017. 304 p.
4. CUZNEȚOV, L. *Consilierea parentală*. Ghid metodologic. Chișinău: Primex-com SRL, 2013. 110 p.
5. CUZNEȚOV, L. *Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei*. Chișinău: CEP USM, 2008. 624 p.
6. DOLEAN I. *Meseria de părinte*. București: Aramis, 2002. 96 p.
7. DUMITRU, I.A.I. *Consiliere psihopedagogică. Baze teoretice și sugestii practice*. Iași: Polirom, 2008. 332 p.
8. *Strategia intersectorială privind dezvoltarea abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022* (Hotărârea Guvernului nr. 1106 din 03.10.2016, pct.2).
9. PATTERSON, C.H. Do we need multicultural counseling competencies. In: *Journal of Mental Health Counseling*, 2004, vol.26, no.1, p.67-73.
10. GHERGUȚ, A. *Evaluare și intervenție psihoeducațională. Terapii educaționale, recuperatorii și compensatorii*. Iași: Polirom, 2011. 284 p.
11. HOLDEVICI, I. *Psihoterapia cognitiv-comportamentală. Managementul stresului pentru un stil de viață optim*. București: Editura Științelor Medicale, 2005. 591 p.
12. IONESCU, G. *Psihoterapie*. București: Editura Științifică, 1990, p.8-38.
13. www.parinti-preadolescenti.info.md
14. РАЙГОРОДСКИЙ, Д. *Подросток и семья*. Хрестоматия. Самара: Бахрах-М, 2002. 656 с.
15. COCORADĂ, E. (coord.). *Consilierea în școală – o abordare psihopedagogică*. Sibiu: Psihomedica, 2004. 244 p.
16. BEȘLEAGA, D. *Op.cit.*
17. VRĂȘMAȘ, E.A. *Consilierea și educația părinților*. București: Aramis, 2002. 176 p.
18. БАРКАЕВА, И.Л. *Психолого-педагогические условия формирования готовности педагога-психолога к работе с девиантными подростками*. Докторская диссертация. Калининград, 2009. 240 с.
19. VRĂȘMAȘ, E.A. *Op.cit.*
20. DUMITRU, I.A.I. *Op.cit.*

Date despre autor:

Olga RĂILEANU, doctor în pedagogie, lector universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
E-mail: olga_co@list.ru

Prezentat la 21.05.2019